

Den lättfotade

Fritänkaren

Nr. 107 Juni 2002

Tionde årgångens nummer 6

Innehåll :

<i>Körjippon:</i>	
1. Med Orphei Drängar i Uppsala	2
2. Islands Karlakör från Reykjavik	3
3. Valborg '02	4
<i>Göteborgs Shakespeare-symposium, maj 2002:</i>	4
1. Fallet Shakespeare	5
Musikens ädelhet (- från Händel till Chopin)	6
Vårfilmerna (bl.a. "Harry Potter" och "From Hell")	8
Kalender, juni 2002	10
Den teatraliska resan till Epidauros, del 2	11
Festresan, del 13	12
Den eviga vänskapen (dikt)	13
Hälsoresan, del 8	13
Hälsning från Penang, av pseudonym	15
Ahasverus, del 21 : <i>Gandhi</i>	15
Hårda bandage i Himalaya, del 16: <i>till Kathmandu</i>	17
Den definitiva Ladakhresan, del 9 : <i>Chocken i Leh</i>	18
Kloster och kluster i Ladakh, del 17 : <i>Avslutning</i>	19

Fritänkaren är en alternativ oberoende kulturtidskrift för mest litteratur, musik och film men ägnar sig även gärna åt religion, politik och resor i avsikten att pejla de stora djupens underströmmar i världen och hålla koll på dem som ett slags spirituellt världsbarometer. Den beräknas utkomma med minst 10 nummer årligen på svenska samt några på engelska, (som återger den svenska upplagens viktigaste artiklar i översättning.)
Den är inte avhängig någon religiös eller politisk förening eller organisation.
Den har inga andra inkomster än sina prenumeranter.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 - 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 200 kr (även i Danmark och Norge; i Finland: 150 mk)

Tvåårsprenumeration : 300 kr

Redaktionslut för detta nummer : 24.5.2001

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 121

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet i HTML-format jämte andra skrifter på följande adress: <http://hem.fyristorg.com/aurelio/> där vi även nu småningom lägger ut alla gamla nummer av *Fritänkaren*.

Hittills finns nummer 1-30 samt 49-105 tillgängliga där.

e-post-adress: lanciai@hem.utfors.se

eller: clanciai@hotmail.com

Körjippon

1. Med Orphei Drängar i Uppsala

Resan var fantastiskt väl organiserad hela vägen med privat buss som vi kunde köra med precis hur vi ville. Ansvarig för resan var den förträfflige mångkunnige sångarveteranen Börje Moberg från bl.a. Akademiska Körens storhetstid under början av 60-talet, som ju somliga av oss har haft god hand med att ta hand om och föra vidare i privata sammanhang i protest mot den körens sedermera totala urspårning i vänsterpolitisk riktning under 70-talet, från vilket moraliska och grundliga skeppsbrott den fortfarande är i färd med att långsamt återhämta sig.

Då Börje Moberg är framstående konstnär själv med nyskapande inriktning och stundom genialiska infall blev resan i många stycken konstnärligt inriktad. Vår första anhalt blev emellertid Hornborgarsjön med alla dess för några dagar sedan uppskattningsvis 6000 dansande tranor, av vilka det vid vår ankomst endast återstod några hundratal, vilka stod stilla. Meningen var att vi skulle sjunga "Glad såsom fågeln i morgonstunden" för dem, vilket dock ej tolererades av andäktiga fågelskådare, vilkas kikarinriktade koncentrationsövningar ej tålde störningar av något gladare slag. Tranpippi är ju något i högsta grad allvarligt och icke något att skratta åt eller ens något att le åt och som bara kräver största möjliga tystnad, då det endast vare fåglar tillåtet att kvittra i frihet. Povel Ramel satte ju i tidernas begynnelse en evigt bestående standard genom sitt pedagogiskt berömliga föregångsexempel i *'Småfåglarne'*.

Vår nästa anhalt blev emellertid helt i konstens hägn, då vi ankrade hos konstnären Göran Löfving på den motsatta stranden av Hornborgarsjön där han har sin ateljé och mest målar fåglar med den äran men även stundom fångar en och annan älg på tavlan utom andra modeller såsom levande människor i Adamskostym eller utan. Han har en permanent utställning och säljer bra och lever på detta med sin familj fastän han bara är 30 år gammal. Hans tavlor påminner närmast om en blandning mellan Bruno Liljefors, Gunnar Brusewitz och Ivar Arosenius. De är mycket populära men svindyra, vilket han inte har något emot då de går åt. Han serverade själv kaffe åt oss och var förbindligheten själv, en angenämt skämtsam och ärligt blygsam person med många strängar på sin väl stämda lyra.

I Uppsala ankrade vi sedan i Hörnan av Fyrisån med hela staden för våra fötter och vattnet brusande utanför. Vädret var alldeles utsägligt idealiskt, och det var bara att njuta av denna sagolikt vackra stads allehanda skönhetsvärden och stilfulla idyller.

Klockan 17 gick konserten av stapeln. Orphei Drängar har för närvarande en dansk dirigent som talar förståelig skandinaviska och gör ett underbart jobb med sin kvalitativt överlägsna kör. Första avdelningen bestod av seriösa kompositioner från flydda tider, medan den andra avdelningen bestod av mera moderna och kvicka inslag, av vilka priset togs av en Griegkomposition till suverän nonsenstext typ "suttantuttanpluttan tjohejfaderuttan" framförd av kör med solist på perfekt genomfört blodigt allvar. Plötsligt förstod man varför denna manskör var den bästa i landet. Det var en överväldigande njutning att lyssna till dess perfekta renhet och klangskönhet, underbara legatofraseringar och fulländade balans i denna magnifikt vackra universitetsaula med sin mirakulöst suveräna akustik, som flankerades av Sofokles till höger och Euripides till vänster medan Erik Gustav Geijer stod på vakt utanför, tre historiska koryfээр vilkas exempel borgade för den högsta tänkbara konstnärliga och stilmässiga kvalitet. Dirigenten Bo Holten var själv ytterst okonventionell och trevlig i sina presentationer av musiken och gav ett enbart positivt intryck - han förvaltar utan tvekan arvet från Eric Ericson väl.

Därefter hade vi vår egen konsertsittning med mat som varade till sent på natten. Damerna var i majoritet, så vi hade desto fler att sjunga för och överrösta med den äran, med den påföljd att somliga damer menade att vi överträffade Orphei Drängar i kvalitet och klangskönhet. Det var väl ändå att ta i.

Följande dag tog vi Orphei Drängars Moster med oss upp till Gamla Uppsala för att med henne inspektera vad som var kvar av hednatidens blot-orgier kring Odens offerlund. Högarna fanns kvar, Gamla Uppsala kyrka fanns kvar (av vilken katedral mycket hade tagits till byggandet av Uppsala Domkyrka, 112 meter hög och 112 meter lång,) men mycket mer än så fanns inte kvar av Gamla Uppsala. Vi fick inte ens gå upp på högarna, som tydligen under seklernas gång farit illa av slitage, främst i moderna tider av motorcyklister och turister. Påven hade nyligen hållit katolsk mässa där invid Odens offerlund.

På återvägen besökte vi även landets modernare hedna centrum Stockholm men utan att dröja oss för länge vid denna parentetiska håla. I stället rullade vi vidare mot nästa konstnärliga metropol, nämligen Jönköping.

Där vid Huskvarna hälsade vi på hos Brand-Johan i Smedsbyn där Den Gamla (hustrun) bjöd på Plommonspäckad Skånestek med stekt kulpotatis samt dryckjom medan Brand-Johan själv berättade om sitt väldiga galleri och sina öden och äventyr ute i världen bland annat som chaufför åt Dag Hammarskjöld 1956 i Israel under pågående Suezkris. I motsats till Göran Löfwing var han inte det minsta ödmjuk eller blyg utan i stället desto mera frispråkig och skrädde inte orden när det gällde kungens besök i hans smedsby som han blivit du-och-tjenis med. Ehuru Göran Löfwings diametrala motsats gjorde han med sin humor och sin värme ett lika gott (om inte ännu bättre intryck) som sin 34 år yngre kollega uppe vid tranorna.

Kort sagt, det blev en minnesvärd konst- och musikresa som manar till efterföljd under den trygge och mångerfarne reseledaren Börje Mobergs trygga hägn.

2. Islands Karlakör från Reykjavik

De kom hit mangrant och gav tre konserter i Göteborg, en av dem i samarbete och med deltagande av Göta Par Bricolés manskör med behörig fest efteråt, varunder det sjöngs och dracks åtskilligt. Karlakörens dirigent var en storväxt skämtare med charmerande fasoner som vann alla för sin sak. Han hotade med att efter konserten med kören genomföra alla dess 30 extranummer, men det blev bara två, så de övriga fick vänta till nästa gång, vilket var synd, ty denna praktfulla isländska kör lät bara bättre ju längre de fick hålla på.

Island har ju idag ungefär 270,000 invånare (vilket är färre än Finlands alla svenskar) men en desto mera livlig körverksamhet runtomkring hela landet. Jag frågade min isländska bordsdam hur många körer det fanns i Island, och svaret blev hundratals. Det finns också några islänningar i Göteborg, som där naturligtvis har startat sin egen kör. Så inte går det någon nöd på islänningar ens i exilen, då de verkar vara hemma i Island överallt vart de än kommer. Det var inte helt lätt att förstå deras olika inhemska dialekter, så vi fick skarva med andra nordiska språk såsom norsk-danska och engelska, som ju är den nordiska dialekt som talas någonstans på de yttersta öarna i Göteborgs yttre skärgård mellan Bohuslän och Island.

Göta Par Bricolés manskör var ju på Island i fjol, så samarbetet mellan Göteborg och Island verkar ständigt bli allt intimare, och islänningarna släppte oss inte med mindre än att vi fick lova att snart komma hem till Island igen.

Det var med ett visst vemod man firade Valborg i år då man visste att det var sista gången i Lund. När Ulla övergav Göteborg för 14 år sedan sade man med smärta farväl till festvinden på Viktoriagatan, men som väl var fortsattes festandet där ändå genom de höstliga skaldjurskalasen. Men när vi nu efter 12 års infestande av lokalerna i Lund nödgas bjuda dessa farväl ser vi ingen möjlighet till något bibehållande av våra nu redan djupt inrotade lundensiska festrutiner, och vi vet inte vad vi får i stället.

Med anledning av detta blev festandet 2002 extra tillspetsat. Högst nådde Anita med sina åtskilliga kupper av vilka den första var den mest genialiska. Ulla hade fallit för en måstavla och velat köpa den när konsthandlaren meddelade att tavlan redan var såld till Ullas utomordentliga besvikelse. Anita hade passat på tillfället och kuppat den och betalat den genom insamling av alla Ullas Valborgsvänner. Alla ställde upp, och Anita lyckade dessutom få ner priset. Genom skicklig insmuggling och insmussling lyckades hemligheten bevaras ända fram till det teatraliska presentationsögonblicket, varpå Ulla och alla blev saliga. Tavlan föreställer två måsfåglar med ryggarna mot varandra av vilka den ena försöker inleda en artig konversation med att fråga: "Hur mås det?" varpå den andra måsfågeln svarar kärvt: "Håll truten!"

Anitas andra kupp var talet till kvinnan, där hon bredde på och inte skrädde orden poängterande sitt universella budskap med refrängen: "Diggiloo, diggilej, alla tittar på mej, och jag gillar det, för jag är tjej!"

Lika stor uppmärksamhet väckte Tanjas tal till mannen som inte var lika smickrande. Hennes vetenskapligt grundmurade disputation gick ut på att ifrågasätta mannens existens, vilket många damer understundom älskar att göra, i synnerhet om de är gifta. Kalla det en kvinnlig svaghet om ni vill. Inför sådanas faktiska existens som Einstein och Leonardo da Vinci samt vi kvartettsångare måste hon dock vika sig: mannen fanns verkliga.

Åkes tal till talet var lika praktfullt som för tjugo år sedan, och lika praktfullt var Jannes rimmade tal till hallonet. Även Sven glänste i sin frånvaro genom sitt inspelade vårtal förmedlat genom etern. Även Gluntarna uppträdde praktfullare än någonsin, liksom även de traditionella serenaderna, det regnråa vårvinterliknande mörkret till trots. Vi gjorde vårt bästa för att trotsa klimathotet och det stora okända i framtiden, medan vissa frågor insisterade med sin oro: vad blir det av pianot när Ulla inte kan ta det med sig till Blekinge? Hur ska vi alla kunna hitta till Kuggeboda? Måste vi finna oss i att stanna i Göteborg? Men alla problem kan lösas.

För första gången någonsin var förtruppen en full kvartett, vilket tillfälle noga togs till vara för vinprovning, snapsorganisering, ölhämtning och andra liknande övningar. Till bankettbordet var vi 22, men vi lovade oss att till nästa år även organisera det nyupptäckta sångarundret Börje Moberg med hustru. Allt räckte även till lunchen första maj, till vilken vi var ett dussintal som vanligt. Inga fadäser, inga kriser, inga katastrofer, bara ett djupt vemod över att det var vår sista Valborg i Lund.

Shakespeare-symposiet i Göteborg, maj 2002.

Symposiet organiserades genom Göteborgs Skrivarsällskap och ägde rum i Oscars lokaler i Hagabion vid Linnégatan. Det varade i tre dagar under sammanlagt 18 timmar av föreläsningar och diskussioner, vilkas ledare var C. Lanciai (värd), Anders Ekman från Bollnäs (för Bacon), Don Mahan, Massachusetts (för Oxford) samt Peter och Frieda Barker från Cheltenham, England, för Marlowe.

Andra Shakespeareauktoriteter som företrädde under symposiet var John Bede (Nordirland), Laila Roth (England) samt Carl Nordling, Stockholm, för Derby, jämte andra författare ur litteraturen samt från Internet.

1. Fallet Shakespeare

1) Symposiet öppnades med John Bedes "Apologi för Shakespeare" på engelska och svenska. Försvartalet bedömdes som en produkt av tämligen emotionellt önsketänkande.

2) Frågan ställdes varför Shakespeare drog sig tillbaka från scenen så tidigt vid endast 47 års ålder, medan han inte producerade någonting alls under sina sista fem år. Nästan alla andra stora genier har fortsatt producera sig långt upp i ålderdomen och Verdi och Tolstoj ännu i 80-årsåldern, medan Michelangelo fortfarande arbetade på en ny pietágrupp vid 89. Det tycks vara standard för genier av Shakespeares format att aldrig kunna sluta arbeta, medan Shakespeare skiljer sig från detta mönster, vilket föranledde en närmare undersökning av fallet Shakespeare rent medicinskt:

3) Hammerschmidt-Hummel-undersökningen presenterades med illustration av Shakespeares tre autentiska porträtt: Chandos-porträttet, Flower-porträttet och dödsmasken. Droeshout-porträttet är en senare kopia av Flower-porträttet. Professor Hildegard Hammerschmidt-Hummel upptäckte på båda de autentiska porträtten en svullnad på det vänstra ögonlocket, vilket antydde problem med tårkanalerna, vilket kunde vara ett tecken på en elakartad cancer. Vidare påfanns en liten karbunkeltumör i innerhörnet av vänsterögat samt i Flower-porträttet (av tio år senare datum än Chandos-porträttet) en knöl ovanför vänstra ögonbrynet, som en dermatologist diagnosticerade som en trolig bentumör. Alla dessa tecken på cancer bekräftades av ännu tydligare likadana symptom på dödsmasken, som därmed kunde identifieras som äkta. Denna dödsmask inköptes av en tysk i London under senare delen av 1700-talet och finns nu i Darmstadt. Dessa konstaterade symptom kan utgöra förklaringen till Shakespeares tidiga avsked från scenen och hans död vid endast 52 år.

4) Mark Twains korta kritiska Shakespearebiografi, där teatermannens bana som huvudsakligen en småaktig affärsman som vid sin död varken efterlämnade en enda bok, ett enda manuskript eller ett enda brev och vars sex namnunderskrifter tyder på att han knappt kunde skriva, presenterades på engelska och svenska och föranledde inga omedelbara kommentarer.

5) Den Shakespeareska familjens katolicism presenterades genom John Shakespeares (Williams fars) fromma katolska testamente funnet i Stratford på 1700-talet, varvid självmotsägelsen i "Kung Johan" med dess starka antikatolska chauvinism påvisades - hur kan en medlem av en katolsk familj öppet angripa sin egen familjs förföljda katolska kyrka och presentera dessa angrepp från en nationalscen i egenskap av nationaldiktare i en hög social ställning medan hans fromt katolska far ännu lever? Argumentet bedömdes såsom svagt.

6) Amerikanen Pat Dooleys brutala statistik presenterades, som påvisade rikliga dokumentära bevis för 20 av Shakespeares dramatiska kolleger att alla dessa var "diktare till yrket" medan inte ett enda sådant skriftligt författarintyg eller -bevis kunde påvisas för William Shakespeare. Det finns fler bevis för hans existens än för

någon av de andras genom juridiska dokument, transaktioner och andra olitterära handlingar men inte ett enda som utgör något bevis för att "han var diktare till yrket" medan sådana bevis finns i massiva mängder för 20 av hans kolleger. Det påvisades att statistik lätt kan fås till att ljuga genom manipulationer av dess framställare för att gagna dessas ändamål i vilken riktning de behagar.

7) Slutligen presenterades sonett 23 som kanske den mest personliga och självavslöjande av dem alla, som ger bilden av diktaren som allt annat än en centralfigur som kommenderar sin omvärld, utan snarare som en blyg och försagd bakgrundsfigur utan förmåga att kunna uttrycka sig utom skriftligt, en man som älskade för mycket för att det skulle kunna uttryckas - ett vemodigt fall av otillräcklighet, vilken bild inte alls passar in på någon domderande scenpersonlighet och framgångsrik affärsman.

8) På frågan om vem som först började tvivla på Shakespeares författarskap presenterades fallet James Wilmot, en präst i senare hälften av 1700-talet, som i avsikt att åstadkomma den första detaljerade och vederhäftiga Shakespearebiografin reste omkring i hela Warwickshire för att samla material och minnen av skalden utan att finna någonting alls. Ändå fanns det åtskilliga familjer kvar nära Stratford som bott där i generationer och långt före Shakespeares dagar. Inga bevarade berättelser, inga traditioner, inga minnen av någon bard fanns det något spår av. Då han inte heller kunde finna något spår av någon Warwickshiredialekt eller någon hänvisning geografiskt till Stratford eller Warwickshire i dramerna drog James Wilmot den slutsatsen, att diktaren inte alls var från Warwickshire. Däremot kom han fram till att mycket i Shakespearedramerna vittnade om djupa kunskaper i ämnena juridik, medicin och vetenskap, vilka expertområden snarare var Francis Bacons. Innan han dog vid hög ålder överlät han alla sina kätterska dokument om saken åt lågorna men anförtrorde en viss James Cowell från Ipswich, en annan intresserad Shakespearebiograf som också kommit till Warwickshire på jakt efter Shakespeariana, sina misstankar om att Shakespeare inte skrivit Shakespeare. James Cowell framlade detta för sitt filosofiska sällskap i Ipswich men väckte därmed ett sådant ramaskri, att han aldrig mer vågade dryfta saken med någon. Först 1932 upptäcktes dokumenten om detta i Ipswich. James Wilmot kan därmed sägas ha varit den förste Baconianen.

I nästa nummer presenteras fallet Bacon i referat av vad som framkom under symposiet.

Musikens ädelhet

Den förste som gör ämnet till något mer än en för alla musiker vedertagen självklarhet är George Frederick Handel. Fram till hans tid är musik huvudsakligen något som tas för givet att är och måste vara och inte kan vara något annat än en förädlade och upphöjande avkoppling. Men Händel vill göra musiken till något mera, och därmed börjar musikens universella inflytande i historien.

Händel ville göra människorna *bättre* med sin musik. Han vill alltså i grunden förändra dem och förädla dem till något bättre än vad de egentligen är. I enlighet därmed är även karaktären av hans musik något höjd över det normala, vi finner den ofta majestätisk, och vem kan låta bli att resa på sig inför Halleluja-kören i *Messias*? I England är det kutym fortfarande att hela publiken reser sig vid varje konsertuppförande när *Halleluja*-kören kommer.

Både Gluck och Haydn och Mozart arbetar vidare på detta: de vill höja musiken över den normala mänskliga nivån och därmed uppfostra och förädla människorna till att bli bättre karaktärer. Haydn nöjde sig med ambitionen att folk skulle kunna slappna av ordentligt till hans musik, och Mozarts moraliska målsättningar var det så och så med: han var inte alltid så ädel men dock alltid behaglig, som en gräddtårta som aldrig tar slut. Men Beethoven chockerades i sitt innersta av *Don Juans* förskräckliga cynismer, och här har vi den huvudsakliga människoförädlaren inom musikhistorien.

Han var också den bäst motiverade till detta ändamål. Han kom från ytterst olyckliga familjeförhållanden med en alltför oädel far som piskade sin son till musiker och själv bara söp ner sig. Beethoven fick nog av allt oädel i sin barndom, och hela hans enorma musikproduktion är egentligen bara en titanisk revolt mot allt lågt och tarvligt, allt fult och grymt, allt billigt och vulgärt. Genom sin musik utvecklade han dess renaste och ädlaste former, som sedan andra kunde förvalta och föra vidare, främst Schubert, Schumann, Mendelssohn och Chopin.

Chopin var den ädlaste av dem, och hela hans liv andas bara ädelhet. Han var egentligen en minimalist som tidigt skrotade orkestern för att bara genom sitt eget instrument pianot koncentrera sig på att få fram enbart förädlat guld. Hans minsta stycken är ofta de mest betagande, såsom de minsta preludierna. Även i sitt liv var han sådan: han hyllade och tjänade allt ädelt och kunde ta gränslöst illa vid sig inför förekomsten av något oädel i hans omgivning. Sålunda, när Franz Liszt lånade hans våning och tillbringade natten där med en annans hustru i Chopins säng under porträtten av Chopins föräldrar, så kunde Chopin aldrig förlåta honom detta. Det följde en scen mellan dem som är den enda i Chopins liv som dokumenterats då han någonsin skulle ha visat någon vrede.

Chopins lidande och sjukdom bidrog och upphöjde ytterligare denna ständiga förädling i hans musik. Ingen har gått in för ett sådant passionerat mänskligt pathos i sin musik som Chopin genom sitt gränslösa engagemang och medkänsla för de förtryckta polackernas sak, fastän han bara var halvpolack och precis lika mycket fransman som polack. Han hade inte behövt göra det, Liszt tog aldrig ställning för ungrarna mot österrikarna, och Mahler övergav sin judiska tro för att bli konvertit och struntade i sitt eget förföljda folk, medan Chopin ensam gick till den motsatta överdriften och betecknade sig som helt och hållet polack för polackernas skull fastän han bara var det till hälften. Chopins pathos för det ädla betecknar därmed en oneklig höjdpunkt i hela musikhistorien, som senare aldrig mer har uppnåtts.

Ty vad händer sedan? Wagner och Liszt stjal föreställningen och blir musikens dominerande banérförare, båda utomordentliga och skrupelfria kvinnoförförare utan något sinne alls för någonting ädelt, vilket också hörs på deras musik: de börjar upplösa formerna. Brahms försöker hålla kvar de höga formidealen från Beethovens, Schumanns och Mendelssohns tid, och Bruckner står honom i viss mån bi därvid men utan att vara det minsta ädel. Verdi är bara bondskt uppriktig och äkta och utomordentligt pålitlig, medan Puccini brassar på för det vildaste med de mest publikfriande tänkbara effekter: båda är sköna och härliga, men ingen av dem är ädel.

I Sibelius däremot finner vi ganska mycket ädelt guld i hans förfinade minimalistiska strävanden, och där finner vi även något av samma pathos för ett förtryckt folk (Finland under Rysslands förtryck) som hos Chopin för polackerna. Men han är den siste direkt ädle kompositören. Sedan drunknar världen i oväsen, i modernismens totala upplösning av alla former, i den vulgära jazz- och schlagermusikens kommersialistiska totaldominans av hela musikmarknaden, som överröstar allt som fortfarande har fräckheten att ens försöka antyda en ädlare och renare ton i musiken.

Vårfilmerna.

Låt oss börja med de värsta. Den senaste Jack Uppskäraren-filmen (den hur många?) med Johnny Depp i huvudrollen inte som seriemördaren men väl som den huvudansvarige kriminalinspektören som får detta synnerligen oaptitliga fall på halsen och som bäst synes handskas med det genom att ge sig hän i ett professionellt missbruk av opiumdrömmar, är en tragisk historia. Den är gjord av bröderna Hughes från Amerika direkt på en serietidningsbok om fallet med de läskigaste tänkbara bloddrypande illustrationer och har hållit sig till serietidningsbokens mardrömsatmosfär av de mest härresande tänkbara källarslumsinteriorer med bara hallickar, lik och stackars lättfotade damer, alla fullständigt utlämnade och försvarslösa, av vilka de alla utom en blir mördade på det mest bestialiska tänkbara sätt och det av drottningens egen livläkare - i den här versionen. Det finns alternativa förslag. Enligt en annan film sedd nyligen (med Michael York som den ansvarskrossade kriminalinspektören) var mördaren den syfilitiske kronprinsen prins Eddy själv, som utförde sina mord med hjälp av sina frimurarbröder - motivet var att flickorna gett honom syfilis, som om det var deras fel och inte hans som tog dem. Den teorins svaga punkt är att kronprinsen saknade expertkunskaper i anatomi - den som dissekerade flickorna levande visste precis vilka organ han skulle plocka ut varifrån. Han måste alltså ha varit läkare.

Vad man inte kan förneka är att det var tidernas kanske skabrösaste frimurarskandal, och det kommer väl fram i filmen. Ian Holm gör den kanske bästa rolltolkningen som den hjälpsamme nyckelmannen som förändras till motsatsen; men filmens viktigaste ingrediens är den tragiska huvudtonen. Man brukar filma detta ämne bara med koncentration på slaskeffekterna. Här är det motsatsen som gäller, man får oförglömliga inblickar i de stackars värnlösa gatflickornas liv, och en klarar sig faktiskt, genom att en ädel man uppoffrar sig för henne till priset av att själv frivilligt gå under - det är svårt att tänka sig något bättre sätt att klara sig ifrån en kriminalinspektörs outhärdliga kunskaper om sanningen i en så förfärlig skandalhistoria.

En betydligt gladare film är då "*Harry Potter*", just en sådan film som man som barn drömde om att få uppleva, ty den är den absolut mest idealiska tänkbara barnfilm. Huvudrollerna domineras helt av de tre barnen, medan de vuxna nästan står utanför deras värld och bara blir obetydliga bifigurer - fastän de tror sig hålla i trådarna. Endast Richard Harris som huvudmagikern når i någon mån upp till barnens nivå. Filmen sprakar alltigenom av snillrika äventyr och påminner påfallande tydligt om Thomas Hughes klassiska skolpojksbok från 1800-talet "*Tom Brown's School-Days*", den kanske bästa pojkbok som har skrivits. Formen är den samma: den mödosamma novistidens utsägliga provningar innan man lärt sig de äldres alla fula knep, den centrala kritiska avgörande matchen, och den svåra heroiska vägen mot seger och triumf. Filmens mest fantastiska scen är det gigantiska schackpartiet med levande pjäser, med ryttare och tungt beväpnade mastodontkrigare, som blir den sista svåraste provningen innan allt ordnar sig. Även scenen med mörd-spegeln är alldeles enastående. Filmen förtjänar med glans sina fem stjärnor och är perfekt balanserad mot eller med den lika fantasibetonade magifilmen "Sagan om ringen".

En kuriositet: på "*From Hell*"-filmen om Jack Uppskäraren var 90% av publiken unga damer, och de enda män som förekom utom jag var deras förmodligen medtagna kavaljerer. På Harry Potter-filmen var samtliga i publiken utom jag, alltså 100%, gamla pensionärer, och det var en tidig föreställning. Denna underbara

barnfilm hade på min dag bara lockat till sig pensionärer där den lägsta åldern säkert var 70.

Låt oss diskutera övriga filmer från den värsta ändan. Brian de Palmas kultförklarade klassiker "*Carrie*" har en intressant scen: när den stackars mobbade skolflickan genom sina övernaturliga förmågor hämnas på hela skolan under examensfesten med de underbaraste pyrotekniska effekter. När hon får träda fram på scenen som prismottagare och får den röda färgpytsen över sig är den första som straffas hennes pojkvän, som fört henne fram till detta, som får pytsen i huvudet och dör. Sedan kommer kortslutningarna, och när vakterna försöker släcka branden börjar slangarna leva sitt eget liv och sprutar bara vilt omkring sig och mest på nidingarna, och den bil som sätter efter stackars Carrie när hon (fortfarande helt nersmetad) lämnar tillställningen kör omkull och voltar minst ett dussin varv utan att ha haft nämnvärt hög fart. Alla omkommer, och bara Carrie klarar sig, medan hennes galna mamma får det bittraste slutet av alla när hon själv försöker mörda sin dotter.... kort sagt, vilken fullständigt korkad gallimatias! Kännetecknande för alla de Palmas filmer är en total brist på psykologi, och i sina krampaktiga försök att göra det hela trovärdigt drar han ut på tempot så att det blir långsammare och dummare än Ingmar Bergmans, varpå det hela bara blir ännu mer misslyckat och korkat... *Drop dead, Brian de Palma!*

"*Mind Games*" med irländskan Fiona Shaw i huvudrollen som nunnan-kriminalinspektören var i kontrast helt trovärdig och en fantastisk uppvisning i kvalificerad kriminalpsykologi, där alla kriser förelåg representerade: misstagen, hånet från de underlydande, självkritiken, den förödande känslan av maktlöshet och otillräcklighet, och den otroliga lösningen, som visar sig så enkel att ingen kommit på den bara därför....

En annan irländsk historia var Ken Loachs betydligt svartare dokumentär om den hopplösa mordutredningen i Nordirland när en journalist dödas för att han intervjuat fel folk: en mäterlig analys av hur korruptionen breder ut sig av nödtvång när den politiska kontrollen gör bankrutt. "*Hidden Agenda*" avslöjar den sanna historien om hur Harold Wilson avlägsnades från makten med fula knep och hur Maggie Thatchers pojkar kom fram i stället under 70-talet när det kalla kriget fortfarande var oavlåttligt tillspetsat och satte nervös press på alla. Det är kanske Ken Loachs bästa film, och det vill inte säga litet. Naturligtvis vållade den skandal när den kom 1990 trots den historiska distansen.

En annan intressant dokumentär var "*Escape: Human Cargo*" om den amerikanske byggkonstruktören på jobb i Arabien, där hans arabiska arbetsgivare inte vill låta honom lämna landet utan tvinga honom arbeta på deras villkor: han kommer i fängelse två gånger, går igenom en rättegång och får arabschejken fälld, men berövas ändå pengar och pass bara för att han skall stanna kvar och arbeta åt dem på obestämd tid. Han lyckas slutligen fly i en lår under mycket rafflande och prövande omständigheter. Treat Williams har sällan varit bättre. Det är en vansklig film att visa efter 11 september men ack så sann mot den muslimska mentaliteten ännu idag, fast filmens historia ägde rum på 70-talet.

Mera fantastiska filmer: "*The Day the Earth Stood Still*" av Robert Wise (som gjorde "*West Side Story*" och "*Sound of Music*") från 1951 om missionen från en främmande galax där besökaren vill varna jorden för att tappa kontrollen med sina kärnvapen, och varningen görs ytterst effektiv. Det är en av dessa få filmer som förblir kroniskt aktuella genom decennierna på grund av det väl genomtänkta budskapet.

"*The Santa Fe Trail*" med Errol Flynn i praktform beledsagad av Ronald Reagan som General Custer.... det låter som en såpa, men den är märkvärdigt rafflande och effektiv. De bekämpar John Brown, som försökte göra revolution i Amerika genom

forcering av avskaffandet av slaveriet och begick misstaget att låta ändamålen helga medlen genom systematiska godtyckliga massakrer 1856-59 kulminerande i ett väpnat uppror mot Washington, makalöst spelad av Raymond Massey, känd från massor av underbara skurkroller. Det är inte den John Brown som besjungs i den berömda hymnen "*Glory glory halleluja*", utan den hjälten är en annan - namnet är vanligt. Michael Curtiz, mannen bakom "Casablanca" och många andra klassiker, gjorde denna oemotståndliga actionfilm 1940, och den slår ännu ut de flesta actionfilmer idag. Exempelvis var den första nya Star Wars-episoden "1" helt slätstruken i jämförelse trots Liam Neeson, och "Klonerna anfaller" låter uppriktigt sagt inte speciellt lockande.

"Kanonerna på Navarone" står sig fortfarande även och tål fortfarande att ses hur många gånger som helst genom sin underbart välunderbyggda och systematiska arkitektur - en av de bästa krigsfilmer som någonsin gjorts. Som parentes kan så nämnas gamle Gösta Ekman's gripande porträtt av rockvaktmästaren i det tidiga kriminaldramat "*Kanske en diktare*" från 1933 - säga vad man vill om Errol Flynn och Gregory Peck och Anthony Quinn och Johnny Depp och Ronald Reagan, men ingenting kan överträffa gamle Gösta Ekman.

En annan stjärnkavalkad med Marlene Dietrich, Tyrone Power och Charles Laughton i suveräna praktroller i manus av Agatha Christie i den nyss avlidne 95-åriga Billy Wilders "*Witness for the Prosecution*" (1956) om goddagspiltens som mördar för pengar och litar på att den tyska krigshustrun ska rätta till det med alibi åt honom - varpå han lyckas och bedrar henne, varpå hon mördar honom.... nej, Agatha, gå och häng dig. Alltid förblir hennes intriger lika konstgjorda och ytliga all hennes tekniska briljans till trots - hon överraskar alltid men alltid bara tekniskt, aldrig mänskligt.

En mera rejält mänsklig film var då Yngve Gamlin's & Povel Ramel's underbara "*I rök och damm*" med Martin Ljung i alla rollerna - nästan - med en alldeles betagande pastisch mot slutet på gammal god svensk allmogefilm, där den undersköna Anna-Lisa Ericsson sitter vid spinnrocken och klagar hjärtskärande, där Stig Järrel är den suveräne banditen och rivalen som slåss med korvar, och där Povel Ramel och Yngve Gamlin gaggas tillsammans som gamla snorgubbar om Nos-Kajsa och andra obegripliga gamla festliga minnen som de har så hjärtligt roligt åt själva, medan de unga älskande tus fäder utnyttjar det stora praktfulla bröllopet till att göra upp sinsemellan en gång för alla - och kommer av sig igen, som de alltid har gjort genom hela filmen, ehuru hela filmen från början till slut varit bräddfyllt av praktfulla krogslagsmål, inte minst från Vilda Västern i suveränaste Danny Kaye-stil - vilken genialiskt älskansvärd film för alla tider! Varför har svenskarna aldrig mer varit lika roliga efter 1954?

Kalender juni '02

- 1 Povel Ramel 80 år.
- 5 35 år sedan 7-dagarskriget bröt ut i Israel.
- 7 60 år sedan slaget vid Midway i andra världskriget,
japanernas första nederlag.
- 10 Judy Garland skulle ha fyllt 80.
- 12 160 år sedan den legendariske rektorn på Rugby, Thomas Arnold, dog.
80 år sedan Leigh Mallorys legendariska Mount Everest-expedition,
då han nästan nådde toppen utan hjälp av syrgas.
Två år senare försökte han igen och försvann.
- 14 75 år sedan Jerome K. Jerome dog.
20 år sedan Falklandskriget upphörde.

15 250 år sedan Benjamin Franklin flög sin drake med metallina
för att demonstrera den första åskledaren - det var ett mirakel att han överlevde.

16 Enoch Powell 80 år.

17 Stravinskij 120 år.

20 år sedan Roberto Calvi, ordförande för Vatikanens Banco Ambrosiano, påträffades hängd i London under Blackfriarsbron med tegelstenar i fickorna. Utredningen fastslog självmord. Andra menade att det var väl lång väg att bege sig (från Italien) för att besvära sig med ett så komplicerat självmord.

18 Paul McCartney 60 år.

21 Påven Leo IX, som genomförde skilsmässan mellan Rom och Konstantinopel, fyller 1000 år.

Prins Charles äldsta son prins William fyller 20.

60 år sedan Tobruks fall i Nordafrika för Rommel.

22 Prunella Scales (Mrs Basil Fawlty) fyller 70.

28 *Richard Rodgers* 100 år.

30 Lena Horne 85 år (outsitlig sedan "*Stormy Weather*" 1942).

Den teatraliska resan till Epidaurós, del 2 : Italienska vandringar

Vi var fyrtio stycken som skulle fira *Pasquetta* (Annandag Påsk) tillsammans ute i fria naturen. Vädret var det bästa tänkbara - solsken med någon vind, så att det varken var för hett eller för kallt. Emellertid inbjuder en församling av 40 italienare av alla skiftande kön och åldrar som skulle utföra en sak gemensamt till diverse problem, i synnerhet om all organisation saknas.

Ansvariga för företaget var två unga damer, en blondin och en oidentifierbar nummer 2, som jag aldrig fick veta vem det var. Meningen var att vi skulle bege oss upp till ett italienskt Monte Tabor i Val di Laze, ett imponerande berg som faktiskt påminde om berget med samma namn i norra Israel.

Meningen var att vi skulle samlas klockan 11, men ingen visste riktigt var. Därför dök somliga aldrig upp medan andra körde helt fel medan resten sölade och drack kaffe. Till slut var vi något så när samlade inför den stundande bergsklättringen. Med oss hade vi picknickkorgar med öl och vin och annat sådant. Det lovade att bli en härlig dag.

Till en början verkade allting fungera. I samlad tropp nådde vi utgångsläget ett kloster San Felice, och vi kom en bit upp för berget fram till en avtagsväg. Jag insåg ju genast att den enda raka vägen var rakt upp och rakt fram men hade ingen talan, och hur det nu var vek alla av åt sidan åt höger. Där började fasorna.

För drygt 20 år sedan gjorde Peter Weir sin genombrottsfilm, "*Picknick at Hanging Rock*", om en flickskolas utflykt till ett märkligt berg, där lärarinnan och några elever skilde sig från gruppen, gick upp för berget och försvann spårlöst. De har aldrig återfunnits. Filmen är alltså Peter Weirs vackraste och mest fantastiska film. Vår utflykt påminde kusligt mycket om de försvunna flickornas öden.

Vi fann till slut en plats under olivträden i det gröna som blev den idealiska picknickidyllen. Nedanför bredde sig den fantastiska Val di Laze-dalen ut sig, som är berömd för sin skönhet när körsbärsträden blommar. Det liknar ett félandskap, ty körsbärsträden står så tätt och bär en så prunkande blomsterprakt just i denna tid. Man får associationer till någon av Aladdins förtrollade trädgårdar med genomskinliga frukter av glas och annat sådant. Att det hela blandas med silverskimrande olivträd förhöjer prägel av öververklig eteriskhet.

Ännu hade inga problem infunnit sig när vi avslutade picknicken med öl och vin och allt utom pimpinella och en nyss skjuten beckasin. Men nu började provningarna. Vägen blev nämligen svårare och svårare att följa. Den utmärktes av röda band i buskgrenarna, men plötsligt var dessa röda band försvunna. Buskaget blev tätare. Folk hade fel skor på sig och började halka och stuka fötterna. Emedan buskaget blev tätare blev även blommorna mera påträngande, som utlöste oväntade explosionsartade allergier. Några började sticka sig på

törntaggar och börja blöda. Gruppen leddes nu av dess yngsta medlem, en liten pojke på kanske åtta år, som tydligen var den enda som kunde vägen. Han var son till någon. De som gick närmast honom insisterade: "Bara lite till. Vi är säkert på rätt spår. Vi hittar säkert de röda banden igen." Fler och fler blev efter, halkade och nös, snörvlade och började visa allvarliga tecken på sviktande moral.

Monica, som vi följt med i hennes bil, sade till slut bestämt ifrån. Hon sade direkt till Maurizio och Floriano, de ledande vilseförarna: "Tack så hemskt mycket för idag, det har varit en strålande utflykt, men här vänder jag tillbaka, och jag tror inte vi ses igen." Varpå hon vände och gick. Maurizio och Floriano fortsatte framåt i bushen, i elefantgräset, i hallonbuskarna, i törnsnåren, mot en ständigt alltmer okänd destination.

Till slut nådde vi faktiskt fram till en högplatå med vinrankor och mera körsbärsträd. Vi hade kommit till baksidan av berget Tabor. Men när vi samlade oss och såg oss tillbaka kunde vi bara konstatera det betänkliga faktum, att gruppens 40 personer hade reducerats till 12. Vart de övriga 28 tagit vägen visste ingen. Vi kunde bara hoppas att de kanske klarat sig tillbaka.

Vi som var kvar fullföljde utflykten, kom till ett sanktuarium på andra sidan och återvände sedan *den rätta vägen* rakt över berget, så att vi äntligen såg toppen med dess svindlande utsikt över hela den vidsträckta prunkande körsbärsdalen. Då började solen alltmer närma sig horisonten.

Efter en ännu längre väg tillbaka kom vi åter till utgångsklostret. Det hade varit något av ett Maratonorienteringslopp som tagit hela dagen. Här fann vi lyckligtvis alla de 28 förlorade själarna där de satt i godan ro på ställets pensionat (med anläggningar för tennis, sport och simbassänger) och drack allt möjligt. Dagen avslutades med en gedigen festmåltid med 36 deltagare. Allt var frid och fröjd, både det röda och det vita vinet var förträffligt utom förrätten och huvudrätten och efterrätten och kaffet, och jag hade turen att hamna bredvid Angelo, en kvalificerad språklärare som kunde det mesta. Hans huvudspråk var franska och engelska, och vi diskuterade Shakespearemysteriet hela kvällen.

Halv 12 kom vi hem. Följande morgon skulle jag upp klockan 6 för att hinna till Greklandsfärjan från Ancona på eftermiddagen. Efter sådana ansträngningar, så mycket gott vin, så mycket sol och god mat visste jag att oddsen var emot mig, varför jag varnade mina närmaste att jag kanske inte skulle vakna upp nästa morgon, åtminstone inte i tid. Så hårda bud var under omständigheterna nästan omöjliga och helt omänskliga.

(forts. i nästa nummer.)

Festresan, del 13

Amerikansk fotboll i Palermo - kan det vara någonting? I regel är ju varje form av italiensk fotboll en sevärdhet, och de åldriga festspelen i Toscana i dräkter från 1400-talet är en turistattraktion, i synnerhet i dåligt väder när det regnar, då de dyra och granna 1400-talskostymerna far ännu värre än annars, då de efter alla matchens tacklingar och kaos och gyttjepölsslagsmål hänger fullständigt i trasor och inte ett spår finns kvar av renässansprakten....

Vår amerikanska fotbollsmatch på stadion i Palermo gick av stapeln en dag då det hade regnat, och pölarna låg ännu kvar på planen. För den som inte vet hur amerikansk fotboll går till tarvas kanske en kort förklaring. De båda lagen på nästan 40 personer var (uppdelade i tre varandra avlösande lag på 11) regleras av fyra domare ute på planen, men annars är alla medel tillåtna, och inga regler finns. Man får både sparka och kasta och springa med bollen i händerna, men det finns inget mål, utan det räcker med att man kommer över till andra sidan planen med bollen så är det mål. Spelarna klär ut sig till monster med fruktansvärda bröst- och axelskydd (för att inte nyckelbenen jämt skall gå av) och med astronauthjälm, så att de alla ser ut som monstros utomjordingar. Spelet går sedan till som så, att när domarna blåser i pipan börjar alla slåss om bollen. Det är inget riktigt spel utan bara råa tacklingar, ju hårdare desto bättre. När någon hamnat underst i en hög av spelare med bollen under sig blåser domarna av spelet, och spelarna måste ställa upp sig på nytt. Det händer ideligen att någon blir underst med bollen i en hög av spelare, varför spelet avbryts hela

tiden. Det betyder, att eftersom det bara är elva spelare av varje lag på planen får de flesta bara stå utanför och vänta två tredjedelar av tiden. Dessutom blir spelare utvisade hela tiden, då det hela tiden förekommer straff. Många blir illa åtgångna, det hör till spelets regler att man skall bli det, och en spelare fick ett sammanbrott, kastade av sig hjälmen och bröstharnesk och lämnade förtvivlad hela spelet. Han hade fått nog.

Så där hade de sina råkurr i gyttjan på planen medan fotbollen inte ens studsade i dyn. Publiken satt mest och frös och skaffade sig förkylningar, ty det blåste kallt när det inte regnade. Hela stadion var byggd enkom för att utestänga alla möjligheter till solsken för publiken.

Efter spelet var alla blåfrusna och längtade bara hem medan de flesta spelarna, nergyttjade och blåtirade, gick och haltade eller fick lift med ambulans. Var det värt det? För mig som publikmedlem var det knappast värt mer än bara som en ny upplevelse. Jag hoppas den inte upprepas.

Men Paola bjöd på magnifik middag denna min sista kväll: spaghetti med pannkakor och tomatsmörgåsar, apelsinsallad och kronärtskocksoppa med sparris och blomkål samt sangréfruktsallad till efterrätt. Det kunde inte bli bättre, och det sade jag åt henne. Jag åt med största andakt, ty vem visste när ett sådant tillfälle skulle återkomma?

Vi talade om poesi och litteratur, och hon introducerade flera nya författare för mig: Andrea Camilleri, Luigi Capuana, Michele Manfredo-Gigliotti och Haruki Murakami med "Tokyo Blues", en japansk depressiv och paranoid författare. Vi talade om Shakespearefrågan och de stora italienska diktarna och var helt överens om ordningen: Dante var bäst, Boccaccio var god tvåa, Petrarca trea, och så Torquato Tasso och Ariosto. Sedan var det inga fler förrän Leopardi 250 år senare.

Den eviga vänskapen

Vi träffas då och då emellan seklerna,
vi ses och råkas och, om det är möjligt, älskar ömt varandra
för att strax därpå försvinna för varandra bortom horisonten.
Men man dyker alltid upp igen, som skepp som sjunker
under horisonten bara för att dyka upp på andra sidan
långa tider senare, som Maghellan, med överraskning,
varpå återseendet ofelbart alltid blir det hjärtligaste tänkbara,
och kärleken blir varmare än någonsin fastän den dött emellan.
Och det är vad vi mest lever på: kontakterna med dem vi älskar,
även om vi endast ser dem kanske blott en gång på fyrtio år
men genom något under alltid finner dem igen, på andra sidan tiden,
i en annan dimension, i andra tider, under andra former.
Men den rena själens kärlek, som är högre än all vänskap och all kärlek,
hör odödligheten till, och håller oss vid liv för evigheten
just för att vi någon gång på nytt skall kunna än en gång
förkovra oss i detta enda liv som finns.

Hälsoresan, del 8

Att lämna Turkiet bakom sig kändes som att lämna en sinnessjukdom bakom sig, ty så känns blotta närvaron av islam med dess kvinnoförtryck, krav på underkastelse och mentala hjärntvätt: som en påtvingad sinnessjukdom, som bara paralyserar människans initiativkraft. *Good riddance!*

Men Grekland var Grekland. Från kvällsavgången från Pithyon fick jag en hel kupé för mig själv, tills vi kom till Komotini. Där kom två herrar in, den ena ung och den andra gammal, och vräkte sig och började röka fastän det var en icke-rökar-kupé. Jag fick bereda den yngre plats med att avstå från min vilande ställning, varpå han i stället genast intog

samma vilande ställning och slängde upp benen på sitsen medan han bolmade. Då var en protest på sin plats. De försvann snart.

Nästa sällskap var en familj på två omfångsrika kvinnor med en ung manlig släkting, och som alla greker tjattrade de på för det vildaste. Dessutom hade de skrymmande bagage, som de dock fick upp på hyllorna.

När vi senare samsades om att sträcka ut oss upptäckte jag att deras bagage ovanför mig läckte någonting, som jag fick i håret. Detta någonting var klibbigt, och jag hoppades det bara var honung eller något annat som kunde tvättas bort. Problemet kunde inte åtgärdas där med mer än att man höll god min och aktade sig för att vara under det bagaget, ty på den platsen blev det minst sagt klibbigt.

Tyvärr kom tåget i tid fram till Thessaloniki, alltså alldeles för tidigt på morgonen, då allting ännu var stängt. Det var bara att slockna sittandes på en träbänk så länge.

På tåget Thessaloniki-Athen gjorde jag ett heroiskt försök att på toaletten försöka befria mitt hår från den äckliga klibbiga honungen. Jag hade aldrig haft ett sådant problem förut. Lyckligtvis var det bara honung. Det var tur att det inte var en dam som kommit i mitt ställe. Försök tänka er en välcoifferad ung dam med håret permanentat för minst en vecka, och så råkar hon ut för tågmedpassagerares läckande bagage som droppar grekisk klibbig honung i hennes hår. Man kan knappast tänka sig en mer prekär situation. Jag lyckades befria mitt hår från de värsta klibbigheterna, men mycket i skallen förblev klibbigt.

Sju timmar som vanligt tog resan till Athen, och det enda värt att omtalas på den vägen var att tåget fylldes av unga grekiska rekryter med det ansiktsuttryck som uttryckte de första omgångarna brittiska soldater som skickades ut i första världskriget. De flesta fick stå upp och trängas i korridorer och mellan vagnarna, så att man inte ens kom in och ännu mindre ut från toaletten. Kriget hade inte börjat ännu, men trängseln var redan svår.

Min nya värdinna på mitt gamla vandrarhem "Annabel" var från Washington D.C. Hon hade planerat göra en resa omkring i Indien, Nepal och Pakistan, men den resan hade naturligtvis helt kommit av sig. I stället satt hon som tillfällig värdinna på ett vandrarhem i Athen. Hon hade berörts mycket illa av de överväldigande händelserna i New York och kunde knappast se på TV längre. Hon var inte ensam. Mina goda vänner från Ladakh, Cacia och Clark, hade ju tänkt cykla upp genom Pakistan på Karakoram Road till Kashgar och vidare hela vägen till Sian och Kina. Även deras reseplaner hade grusats, och de väntade nu ut händelsernas utveckling från säkert avstånd på Nya Zeeland.

Men mest tänkte jag på doktor Sandy och Ringo i Konstantinopel. Doktor Sandy hade varit helt kategorisk och inte lämnat något utrymme för kompromisser. "Deras terroråd är så infernaliskt och ensidigt ont att det från början utesluter alla diskussioner. Det spelar ingen roll vem som gjorde det. De var muslimer, och det räcker för att kompromettera och infektera hela islam för alltid. Den religionen kan aldrig rentvå sig efter ett sådant dåd. Det spelar ingen roll hur mycket Arabien, Pakistan och Iran spelar med på Amerikas sida och försöker urskulda sig. De är ändå medskyldiga i samma sjukdom i egenskap av muslimska länder."

Ringo hade själv rest i Afghanistan och var mycket kunnig i den arabiska kulturen. Han var son till en andalusisk zigenerska och en tysk och talade både spanska och tyska flytande utom engelska och turkiska. Han var en utsökt musiker trots sin fingerlösa högra hand och var specialist på den arabiska musiken utom en utsökt konstfotograf med ett gudabenådat sinne för detaljer. Inte ens han med sina djupa insikter i österländskt väsen kunde på något sätt försona sig med den muslimska mentalitet som låg bakom det inträffade. "Jag har aldrig kunnat diskutera med en muslim. De är körda från början i enkelriktad riktning, och det är omöjligt att få en muslim bort från hans envisa blindgång."

Fritänkaren har ibland kritiserats för sin ganska hårt befästa grundläggande kritiska inställning mot Islam. Det inträffade lär knappast få oss att mjuka upp vår ståndpunkt.

(forts. i nästa nummer.)

Hälsning från Penang

På den blomstrande ön Penang vid Malaysias västkust ligger Georgetown, en liten trivsamt stad med gamla trevliga kineskvarter. Vid gränsen till den indiska stadsdelen nära Noble Hotel finns en tuak-shop som serverar jäst klorerat palmvin till ett blandat brödraskap av kineser, indier och enstaka malajer, som fyller den stora salens golvfasta bänkar. Palmvinet serveras i stora emaljerade plåtmuggar, som hyrs ut till dem som inte tagit med sig sin egen, och stämningen är hög runt de rustika borden.

- Gud har räddat mig från all sorts olycka och misär, meddelar min indiske bordsgranne vänligt och bjuder på jordnötter.

- Han har gett mig en underbar gåva som gjort livet så oerhört lätt att leva för mig och min familj. Jag behöver aldrig bekymra mig om arbete och pengar, och jag tackar Honom av hela mitt hjärta och hela mitt förstånd varenda kväll innan jag somnar. Ibland på morgonen också. Jag är mycket, mycket tacksam! För det är tack vare Honom som jag kunnat sända mina barn till skolan, ta hand om mina gamla föräldrar och köpa ett kylskåp åt min fru. Jag är mycket, mycket nöjd med mitt liv som det ser ut i dag.

Han ler lyckligt, bjuder på ännu mera jordnötter och skålar artigt med mig.

Vid min andra sida sitter en liten, grinig åldring och muttrar i sin kopp. Ibland höjer han sin gälla stämma och beklagar sig högt och ljudligt. En ung, muskulös tamil som suttit och fyllnat till på andra sidan bordet reser sig sakta och hoppar upp på bordsskivan. Han tar en kort ansats och sparkar den grinige gubben i huvudet. Åldringen far i en båge från bänken och blir liggande tyst på golvet. Någon tar hand om honom, men de flesta tycks inte bry sig. Jag riktar en lätt förebrående blick mot förövaren, men den kolsvarte atleten på bordsskivan betraktar mig oberört med sina gula, blodsprängda ögon. Sedan kliver han ner och sätter sig på den lediga platsen bredvid mig.

- Jag hoppas att du inte tog illa upp, säger han och ler ett bländande leende. - Du får förstå mig. Jag hade inget val. Han pratade skit om min familj. Sa saker om min syster. Sånt man inte kan låta passera. En hederssak, OK?

Han bjuder på en cigarett, tänder den för mig och går tillbaka till sin plats, varifrån han lyfter sin mugg mot mig och skålar. Jag skålar tillbaka. Larmet har ökat i lokalen.

- Och jag oroar mig inte på något sätt för min framtid, artikulerar min indiske dryckesbroder omsorgsfullt som om ingenting hade hänt, för jag vet att Gud har gett mig allt jag kan behöva för ett lyckligt liv.

Han bjuder på några jordnötter till.

- Men vad är det då för gåva du har fått av Gud, ropar jag till slut genom larmet.

Han ställer ner sin mugg på bordet och lutar sig bakåt för att få fria händer.

- Jo, det ska jag berätta för dig! Hans gåva är att jag kan gräva. Snabbt och säkert. Jag är mycket duktig på både spade och hacka och blir nästan aldrig trött. Min specialitet är att gräva ner latrintankar. Jag är en lycklig man, min vän, och det tackar jag Gud för.

Han höjer sin mugg och skålar. Jag skålar tillbaka.

- pseudonym

Ahasverus, del 21 : Gandhi

Jag har redan berättat om mitt möte med Leo Tolstoj. Men denne fule barbar, denne simple tölp och toffelhjalte, denne religiöse och politiske hyperkverulant hade under senare delen av 1800-talet ett andligt inflytande över världen och dess tänkande som väl ingen annan i historien har haft. Det fanns talrika lärjungar till honom i alla länder. Romain Rolland, Thomas Mann, Vincent van Gogh, Stefan Zweig, Albert Schweitzer, Uljanov Lenin, Mahatma Gandhi - alla blivande män av betydelse och alla världens progressivt ledande

män och politiker under första hälften av 1900-talet var lärjungar och arvtagare till Leo Tolstoj. Och alla var de liksom han stora självbedragare och narrar.

Den sistnämnde var kanske det mest frappanta exemplet. Jag fick nöjet att träffa honom då han ännu studerade juridik i England. Han höll på att just bli färdig, och det var en sällsynt fåfäng sprätt. Få andligt begåvade män som jag har träffat har så yvts över sina gåvor och förtjänster som han. Han visade mig sin korrespondens med Leo Tolstoj, som han knappt hade visat för någon annan, och han sade i förtroende till mig: "Här är mitt öde." Jag svarade: "Du vet inte hur sant du talar."

Och Tolstojs farliga anarkistiska tankemönster blev Gandhis kanske mera än någon annans. Han sade till mig sista gången vi träffades: "Det brittiska imperiet vilar enbart på fåfänglighet och materialism. Att rycka undan marken från under deras fötter kommer att bli så lätt, att det förvånar mig att ingen redan har gjort det."

Sålunda bekände han sig tidigt till sin politiskt destruktiva uppgift, denne briljante tänkare, som i likhet med Tolstoj hade kunnat åstadkomma så mycket konstruktivt och gott men som bara åstadkom splittring och oreda, en i fullkomlig likhet med Tolstoj helig man som gjorde sig själv till förrädare.

Ty Gandhi var en engelsman. Han talade en nästan perfekt och kultiverad engelska och hade tillgodogjort sig hela den engelska kulturens förtjänster och dygder. Hela hans uppfattning om lag och rätt var enbart engelsk. Han utexaminerades som engelsk juris doktor, och den bildning, uppfostran och makt som det brittiska imperiet gav honom i form av kunskap blev hans huvudsakliga och dödliga vapen mot England.

Jag hann genomskåda honom grundligt och förstod med oro vilken bana som skulle bli hans, men jag avrådde honom aldrig, ty det bästa sättet att stärka någon i hans skeva uppfattning är att avråda honom från att hålla den. Ingenting stärker en persons fanatism så mycket som om man visar att man är emot den. Och sedan under hans karriär i Sydafrika och Indien följde jag med den blott i kylig distans.

Han var en narr, men engelsmännen visade sig som värre narrar i det att de tog honom på allvar. Hela hans taktik gick ut på att icke göra motstånd, och hade engelsmännen använt sig av samma taktik mot honom hade de aldrig förlorat Indien och hade Indien aldrig splittrats. Men minsta pacifistiska åtgärd från Gandhis och hans anhängares sida uppfattades av de nervösa och snarstuckna engelsmännen som en personlig förolämpning som de aldrig drog sig för att genast gå till rätta med genom de mest drastiska och dumma metoder: icke-våld sköts ned, fredliga vitklädda obeväpnade demonstranter som demonstrerade blott genom sin bön klubbades ned, Gandhi själv som aldrig direkt bröt mot engelsk lag ställdes otaliga gånger inför rätta och dömdes, och varje politisk handling från hinduernas sida som maskerades i religiös harmlös och andlig dräkt bestraffades som ryska uppror med massakrer, stridsvagnar och meningslös drastisk blodsutgjutelse. Gandhi var en så utomordentligt listig psykolog så att han visste exakt vilka harmlösa provokationer han skulle utföra för att hetsa de materialistiska engelsmännen till ursinne, och de gick på varje hans fint. De tänkte aldrig efter utan bara handlade, medan Gandhi bara tänkte efter och aldrig handlade. Och så vann han över engelsmännen och besegrade det brittiska imperiet. Han ensam vräkte omkull det genom en psykologisk krigföring som engelsmännen var så dumma att de inte genomskådade, utan de lät sig åter och åter på nytt provoceras till att driva nya spikar in i det brittiska imperiets och Indiens politiska likkista. Och Gandhi fick vad han ville: ett Indien utan engelsmän, ett Indien splittrat mellan hinduer, muslimer och buddhister, ett Indien dömt till evigt inbördeskrig, ett Indien fullkomligt berövat all sin enda fasta politiska grund.

Det hedrar dock Gandhi att han mot slutet av sin levnad insåg sin begränsning och fåfängligheten med hela hans arbete. När Indiens kluvenhet och inbördes missämja var ett *fait accompli* var hans enda önskan att få dö som försoning för sin egen och sitt folks oerhörda fanatiska dårskap. Hans bön hördes, och en gudomlig befallning nedsteg i en fanatisk sikhs hjärta, som visade sig villig och barmhärtig nog till att som Guds redskap med våld ta den gamle mannens liv.

Så fick Gandhi åtminstone den tillfredsställelsen av sin omåttliga fåfänga att få dö som martyr. Blev han då en martyr för Indien? Nej, han var ingen hindu utan en engelsman. Och han dog med det brittiska imperiet och det förenade Indien som ett offer för sin egen och hela det upplösta Indiens ofantliga dårskap.

Och vad hade inte hans begåvning kunnat användas till? Han hade kunnat bli en riktig Messias! Han kände alla världsreligionerna och praktiserade såväl kristendom som hinduism och islam och judendom. Vilken tänkare han hade kunnat bli, om han aldrig befattat sig med politiken! Men som politiker blev han bara, liksom Lenin, en annan falsk Messias som, liksom Tolstoj, endast ledde alla som trodde på honom åt helvete.

Så om någon frågade mig vem jag ansåge ha gjort den största moraliska, praktiska och andliga nyttan för Indien, vem som varit mest konstruktiv för Indien under det tjugonde århundradet, så skulle jag inte svara Mahatma Gandhi, utan jag skulle svara Rudyard Kipling.

Hårda bandage i Himalaya, del 16 : Från det ena paradiset till det andra

I Pokhara försökte jag undvika de misstag jag kanske begått i Kausani och Pelling. Där hade jag ångrat att jag inte stannat en dag extra. Alltså stannade jag en dag extra (tre dagar) i Pokhara i stället enkom för att återvinna min hälsa. Beslutet visade sig vara klokt.

Förargelseelement saknades dock inte. Det värsta var det nepalesisk-indiska valutadilemmat. Det visade sig när jag var i Nepal att det där var omöjligt att växla eller använda indiska 500-rupiesedlar, då tydligen den gamla 500-sedeln utsatts för mycket förfalskningsverksamhet, varför även den nya i Nepal bannlysts såsom farlig. Ingen bank i Nepal ville växla den, och om man växlade den svart kostade det 10 procent. Hela situationen var alldeles absurd, då de nya 500-sedlarna var idiotsäkra genom vattenstämplar och glittermärken, och kom man från Indien med bara 500-sedlar i plånboken, som jag, var man fullkomligt blottställd.

Det visade sig att den unge mannen som infångat mig till New Lakeside View Guest House hade ljugit. Jag träffade min gamla värd på "Skogsduvan", och ingenting där hade förändrats. Han hade ljugit bara för att vinna en extra gäst för sin egen skull och därvid totalt struntat i gästens egna önskemål, som mycket hellre stannat på den fjärran "Skogsduvan" långt borta från det utsägligt plågsamma nattklubbsghettot med allt dess oväsen och dess bedrägliga knarkhandel.

Resan till Kathmandu gick smärtfritt. Vi var plötsligt fyra svenskar på bussen. De tre andra var de första jag träffat efter Dharamsala. En av dem skulle ta flyget hem på fredag från Kathmandu, och jag hoppades kunna ha samma tur. Chanserna var dock små.

Vi nådde Kathmandu klockan 2, och jag förlorade ingen tid i onödan. Mitt gamla hotell fanns kvar, det underbart sjaskiga och solkiga Yak Lodge, med allmänt badrum och eget rum med ren handduk för 150 rupier för gammal vänskaps skull, jag var ju stamkund och kändes omedelbart igen, och Yak Lodge var numera till och med uppdaterat med Internet för 1 rupie minuten. Det var billigare än Dharamsala. Jan från Jönköping, min reskamrat, hade e-mailat från Pokhara och konstaterat att det där var sju gånger dyrare och sju gånger långsammare än någon annanstans. Regeln i Himalaya var tydligen den, att ju dyrare Internet, desto långsammare och odugligare system.

Efter installationen rusade jag genast till Aeroflot. När jag framlade mitt önskemål blev jag utskrattad. Det var fullkomligt omöjligt att med två dagars varsel få en plats på flyget från Kathmandu till Moskva. Jag kunde ju försöka komma till flygplatsen men skulle då med största sannolikhet bli tvungen att återvända därifrån igen.

Men det skulle vara möjligt att flyga den 27.11 från Delhi tre dagar senare. Den gamla vanliga mardrömmen infann sig igen som på beställning: nödvändigheten att från östra Nepal ta sig med buss och tåg till Delhi, den definitiva mardrömsresan. När jag undersökte möjligheten var det dessutom omöjligt att fixa tåget. Det skulle bara gå med buss hela vägen: 40 timmar, två nätter och en dag.

I Kathmandu förföljdes man även av omöjligheten att få indiska 500-lappar erkända som pengar. Det fanns ingen annan möjlighet än att växla in en engelsk resecheck (50 pund, 5055 rupier). Sedan kunde man börja överleva.

Ett av mina uppdrag i Kathmandu var att köpa en thanka åt en god vän i Göteborg. Redan i Pokhara hade jag undersökt möjligheten och där funnit goda thanks till priser mellan 3-7000 rupier. I Kathmandu var priset för samma vara 2200 rupier. Det var nästan oförskämt billigt. Efter mycket väljande och vrakande och oändliga överläggningar med

samvetet köpte jag två, som kompletterade varandra. Båda var i min klients smak, men jag kände, att om jag bara köpte den ena kunde hon bli missnöjd. Om jag köpte båda skulle hon aldrig kunna besluta sig för vilken hon skulle tycka mera om. Det skulle ge henne ett lämpligt bryderi för livet. Alltså gjorde jag slag i saken och köpte båda för bara 4200 rupier (500 kronor). Och de var båda ovärderliga.

Att bege sig upp till Swayambunath, den stora stupan väster om staden med aptemplet och de många odrägliga aporna, före skymningen var obligatoriskt. Men där hade nu skett en förändring: ett besök uppe på denna höjd med utsikt över hela staden hade förr alltid varit gratis. Nu var det inträdesavgift på 50 rupier.

Mina kläder hade aldrig varit smutsigare och inte jag heller. Vi var helt i klass med Kathmandufloren, om den kan kallas flod, en öppen kloak för världens skitigaste svin att gå och böka i med ständigt svarta asfåglar förmörkande himlen ovanför. Det torde vara världens praktfullaste zoo när det gäller asätare och kloakdjur, alltså djur som lever på vad som kommer ut genom kloakerna.

Min goda värdinna på Yak Lodge sade att det kanske fanns varmt vatten i kranarna på dagtid. Men nöden hade ingen lag. Jag duschade, och vattnet var nästan varmt. Man var innerligt tacksam för att man faktiskt kunde bli renare än någonsin tidigare under resan och faktiskt få kunna ta en ren skjorta på sig utan att omedelbart smutsa ner den.

Sedan var det dags för den erforderliga kalasmåltiden: buffelmomos med *fried rice* och en kanna te. Man var hemma i Kathmandu igen.

(forts. i nästa nummer.)

Den definitiva Ladakhresan, del 9 : Chocken i Leh

I Leh hade mycket hänt under tiden. Helena Norberg-Hodge hade kommit till rätta och skulle hålla en föreläsning på kvällen, som jag lovade infinna mig till. Clark och Cacia hade gjort sin planerade tre-dagars-trek upp till Stok Kangra, det högsta berget i Ladakh på drygt 6100 meter, men tvingats vända 500 meter från toppen av snöstorm. På gatan mötte jag mina båda efterlängtade holländska systrar, de flamboyanta damerna som jag delat säng med en natt, och de var vackrare än någonsin. En nykomling på Lung Snon var Yann från Bretagne som vandrat omkring i hela Zanskar och hade mycket att berätta därifrån. Och plötsligt dök det upp ett svenskt par från Göteborg som rekommenderats Lung Snon av Totte (Torbjörn) från Hindås, en gemensam vän. De hade cyklat hela vägen från Europa genom alla länder på vägen (Turkiet, Iran, Pakistan) och upp för hela Karakoramvägen till Kashgar och Urumchi (i Östturkestan, på kinesiska Sinkiang) och klarat sig levande tillbaka trots stenkastande infödingar och tungt beväpnade militanta landstrykarförband på vägen. Pia och Per från Majorna hade många gånger sett mig cyklande i Göteborg. Det var första gången i Ladakh denna gång jag fick nöjet att tala svenska.

På kvällen infann jag mig hos Helena och gav henne efteråt min rapport om den lavinartat ökade turismen med mina erfarenheter från Lamayuru och Likir. Jag berättade om de tre vandrarveteranerna i Likir som kastats ut från gäststugan för att en turistbyrå meddelat värden att han måste bereda plats åt ett gäng på 13, precis det antal sängplatser han hade. Helena var bekant med problemet men blev ändå chockerad. Det var inte mycket vi fick talas vid, men vi förnyade vår vänskap och lovade varandra att hålla stadig fortlöpande kontakt.

Per och Pia hade hemska saker att berätta från Uiguristan (Öst-Turkestan, Sinkiang). I Kashgar hade de besökt en nattklubb med 40 yuan i inträde. När de gått därifrån hade de krävts på 40 yuan till för stolarna de hade suttit på. Detta är typiskt kinesiskt: de anser sig ha rätt att förödmjuka utlänningar hur mycket som helst bara för att de är utlänningar, och deras oförsämdhet känner inga gränser: alla utlänningar är bara "främmande djävlar". När Per vägrade betala den extra straffavgiften dök en kinesisk gorilla upp med ett baseballslagträ, som förföljde honom runt hela kvarteret. Han hade mycket väl kunnat bli ihjälslagen.

Avrättningar äger rum regelbundet inom Kinas gränser och särskilt i Öst-Turkestan. Precis som i skräckväldets Frankrike under den franska revolutionen körs de dödsdömda

omkring på gatorna och förevisas offentligt bakbundna med påhängda plakat som annonserar för alla vilka skamliga brott de har begått. Avrättningarna sker sedan vanligen på idrottsarenor för att locka dit så stor publik som möjligt, men västerlänningar är inte välkomna. När en offentlig avrättning skall äga rum i Kashgar ser myndigheterna noga till att alla utländska gäster bjuds på någon sight-seeing-tur till någon sevärdhet långt utanför staden.

Per tog upp saken med utpressningsförsöket och hotet om våld från nattklubben med den lokala polisen. Polisen såg till att nattklubben ersatte Per med en rimlig summa "för sveda och värk" men vägrade ta upp en polisanmälan.

Många gäster i Kina har vittnat om liknande saker från hela Kina och kanske allra mest från Peking, som fått de olympiska spelen 2008 fastän Kina avrättar offer godtyckligt efter summariska rättegångar på sina idrottsarenor. Möjligen utgör södra Kina ett undantag, framför allt provinsen Yunnan, som jag bara hört gott om.

Clark och Cacia, som försökt klättra upp till Stok Kangra och misslyckats på grund av snöstorm, bodde i Portland, Oregon, och visade sig vara goda vänner till Tara och Nick, mina goda musikaliska vänner från förra året, som arbetat en månad på samma bondgård som Clark och Cacia. Dessa tillfälligheter, och att båda paren blivit goda vänner till mig, förpliktade till ständig ömsesidig kontakt. De tänkte på fullt allvar cykla upp genom Pakistan, följa Karakoram Highway, besöka Kashgar och Urumchi och fortsätta till Peking, dock utan att passera Mongoliet i november.

Följande morgon kom resans stora chock. Jag hade planerat avlägga ett besök i Hemis när jag undersökte mina flygbiljetter hem och de visade sig gälla två dagar tidigare än jag trodde. Flygtiden var 17.8 klockan 01.30, det betydde att jag måste lämna Dharamsala redan 15.8, vilket betydde att jag måste vara i Manali redan den 12.8 för att hinna till Dharamsala i tid för att konfirmera min flygbiljett. Alltså måste jag lämna Leh och Ladakh redan den 10.8, vilket var i morgon.

Jag gick genast till mitt biljettkontor för att i sista minuten försöka få en biljett till morgondagens buss till Manali. På kontorets dörr hängde en skylt som sade 'Open' men dörren var låst och ingen hemma. Det var bara att vänta. Till slut kom två unga män på en vespa. De skulle se vad de kunde göra, och inom tio minuter hade jag fått den sista lediga platsen på fredagsbussen till Manali för 800 rupier. Bussen hade varit fullbokad, men en passagerare hade precis råkat lämna återbud. Problemet med återresans svåraste del var preliminärt löst, men det var mycket smärtsamt att behöva lämna Ladakh tidigare än beräknat.

(forts. i nästa nummer.)

Kloster och kluster i Ladakh, del 17 : Avslutning

Allt verkade vara helt i sin ordning. Det var en av mina goda vänner på Shangri La som jag köpte biljetten av, en trovärdig munk. Det var en nattbuss till Delhi mellan lördag och söndag. Det var en *de luxe*-buss, jag fick en god sittplats, bussen skulle gå non-stop hela vägen, och jag fick till och med rabatt.

När vi tog plats på bussen lördag kväll var vi ungefär tio västerländska passagerare, mest engelskor. Bussen blev inte ens halvfull. Det var hur bekvämt som helst. Man kunde sträcka ut sig ordentligt och fälla ner ryggstödet, och varje passagerare hade tre säten till sitt förfogande.

Vi stannade även och åt gott på halva vägen till Chandigarh, och det var en njutning att färdas snabbt med öppet fönster och känna dofterna av det ljuvligt prunkande Kangralandskapet i det mest utdragna tänkbara farväl man den här gången kunde bjuda det älskade Indien. Dessutom var det så gott som fullmåne. Att sova var inte att tänka på.

Likväl somnade man till slut ändå. Men plötsligt väcktes man brutalt. Något var på gång. Alla var yrvakna och hade tydligen väckts på samma brutala sätt. Några höll till och med på att lyfta ner sina bagage. De skulle tydligen av. Men det skulle inte jag, för jag skulle till Delhi. Det skulle visa sig att jag misstog mig grundligt.

Klockan var halv fem på morgonen. Vi skulle ha nått Delhi klockan sex, men nu gick inte bussen längre. Detta var ändhållplatsen. Vi befann oss någonstans ute på vischan - ingen visste var. Vi visste bara att vi var obönhörligt körda av bussen.

Det visade sig att vi befann oss i Delhis utkanter. En skock motorscootrar omsvärmade oss som getingar och erbjöd oss skjuts mot hutlös betalning. Vi vandrade hellre. Vi var sex stycken, men till slut tog två scootrar sig an oss mot 100 rupier per skalle. Vi trängde in oss tre stycken i baksätet på varje scooter med allt vårt bagage och fick plats med allt utom benen och fötterna. Så körde vi iväg.

I en tvärkrök uppstod hela resans farligaste situation. Min väska flög ut ur scootern av bara farten och blev liggande någonstans på körbanan medan vår scooter bara körde på. Jag lyckades stanna honom, springa efter väskan och rädda den. Dess innehåll var bl.a. en flaska whisky, en flaska rom och min kamera. Om en truck eller buss kört över den hade allting kvaddats. Genom en ödets försyn hade ingen flaska gått sönder i fallet, och ingen bil hade kört över väskan. Man var räddad.

Framme vid New Delhi järnvägsstation skildes vi. De andra skulle till sina hotell, och jag skulle till flygfältet. Efter en kopp te var det bara att ta plats i en ny motorrickshaw och komma ut till flygfältet.

Även där var ingenting som det skulle vara. Kantinen hade stängts, så man kunde inte längre få någon riktig mat där. För att få vänta i väntsalen måste man betala en avgift på 15 rupier och förnya denna efter sex timmar. Även toalettbesök kostade en avgift. I stället för kanten med riktig mat fanns det en snack bar med dyr *junk food*.

En annan som var missnöjd var Marcin, en polack som missat sitt flyg. Han hade inte vetat att man skulle infinna sig tre timmar före avgång. Han hade fått beskedet att han måste köpa ny biljett. Han tog dock det hela med humor, för firman fick betala, och han hoppades få slippa sitta och vänta på nästa flyg hela veckan. Han var dock medveten om den möjligheten och köpte strax tegelstensromanen "*The Pillars of the Earth*" av Ken Follett för att åtminstone få den första dagen att gå.

Han menade att allt var osäkert på Indira Gandhi Airport och att inte heller jag kunde lita på min biljett, då jag inte bekräftat den. Tacksam för hans råd gjorde jag detta genast utan problem.

Även hans problem verkade lösa sig. Efter hårda underhandlingar fick han sin biljett utlöst och kunde köpa en ny, men jag har förgäves spanat efter honom här på mitt flygplan, som jag hoppas att skall föra oss till Amsterdam, då vi nästan bara är holländare ombord. Ack, alla dessa flygande holländare tycks konsekvent förfölja en hela resan.

Slut.

Sedan våra omfattande datorhaverier och –problem i höstas med kollapsande skrivare och andra tekniska komplikationer har vi experimenterat en del med framför allt olika format och typsnitt, som följaktligen varierat något de senaste fyra-fem numren. Enligt omfattande Gallup-undersökningar har vi funnit att Palatino-typsnittet fallit publiken så väl i smaken att vi ämnar försöka fortsätta satsa på detta. Om någon fortfarande föredrar Times New Roman ber vi honom/henne lämpligen inlämna sin protes.

med vänliga hälsningar,

Fritänkaren

Göteborg 24 maj 2002.